

RETTENS DOM (Anden Udvidede Afdeling)

18. januar 2005*

I sag T-93/02,

Confédération nationale du Crédit mutuel, Paris (Frankrig), ved advocats
A. Carnelutti og J.-P. Gunther,

sagsøger,

støttet af:

Den Franske Republik ved G. de Bergues og F. Million, som befuldmægtigede, og
med valgt adresse i Luxembourg,

intervenient,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved G. Rozet, som befuld-
mægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 2003/216/EF af 15. januar 2002 om Frankrigs statsstøtte til Crédit mutuel (EUT 2003 L 88, s. 39), i form af en overkompensation tildelt for omkostningerne ved modtagelse af indskud og administration af opsparing under »Livret bleu-ordningen«,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Anden Udvidede Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J. Pirrung, samt dommerne V. Tiili, A.W.H. Meij, M. Vilaras og N.J. Forwood,

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. juni 2004,

afsagt følgende

Dom

Sagens baggrund

- 1 Crédit mutuels landssammenslutning (Confédération nationale du Crédit mutuel) har anlagt nærværende søgsmål med påstand om annullation af Kommissionens beslutning 2003/216/EF af 15. januar 2002 om Frankrigs statsstøtte til Crédit mutuel (EUT 2003 L 88, s. 39, herefter »den anfægtede beslutning«).

Crédit mutuel

- 2 Crédit mutuel er en decentraliseret bankkoncern bestående af et net af lokale Crédit mutuel-kasser med status af andelsselskaber. Hver enkelt lokale Crédit mutuel-kasse skal være medlem af et regionalt fællesforbund, og hvert fællesforbund skal være medlem af Crédit mutuels landssammenslutning, som er nettets »centralorgan« i henhold til artikel L511-30 i den franske lov om valuta og finanser (code monétaire et financier). Organet, som er sagsøger i nærværende sag, har status af ikke-erhvervsdrivende sammenslutning.
- 3 Antallet af lokale Crédit mutuel-kasser, som hver kan have en eller flere skranker, er faldet fra 2031 i 1991 til 1820 i 2001. På tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning blev Crédit mutuel-kasserne ejet af omkring 5,7 millioner andelshavere. Mellem 1999 og 2001 var Crédit mutuel den femtestørste bank i Frankrig hvad angår indlån og den tredjestørste hvad angår skrankenettet.

Opsparingsordningen Livret bleu

- 4 Livret bleu, som blev oprettet ved lov nr. 75-1242 af 27. december 1975 om en ændringslov til finansloven for 1975 (JORF af 28.12.1975, s. 13435), er et reguleret opsparingsprodukt, der henvender sig til et bredt publikum, og hvortil Crédit mutuel af myndighederne har fået enedistributionsret.
- 5 Crédit mutuels rentesats for indskud på Livret bleu er fastsat af staten. Den markedsrente efter skat, sparerne får, svarer til renten på den såkaldte Livret A (der

distribueres af Caisses d'épargne (sparekasserne) og La Poste (det franske postvæsen)), som er det vigtigste konkurrerende regulerede opsparingsprodukt. Renten var på 3% pr. år på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning. Der var fastsat et loft for indskud svarende til loftet for Livret A, som fra 1991 var 100 000 FRF (15 245 EUR) for private, og som siden den 1. januar 2002 har været fastsat til 15 300 EUR.

- 6 Renten af indskud på Livret bleu er undergivet særlige beskatningsregler, som afviger fra den normale beskatning af opsparede midler. Mens den normale skattelovgivning ved bl.a. renter af indskud, hvor debitor er etableret i Frankrig, giver fysiske personer valgfrihed med hensyn til at vælge frigørelsesafgift i stedet for indkomstskat af udbyttet, findes denne valgfrihed ikke ved renter af Livret bleu, som i alle tilfælde er underlagt frigørelsesafgift. Afgiften blev imidlertid alene pålagt en tredjedel af renten.

- 7 De samlede indskud på Livret bleu — i 1990'erne svingede beløbet mellem 80 og 100 mia. FRF — har helt fra starten kunnet placeres på forskellig måde. I første omgang var Crédit mutuel forpligtet til at anvende 50% af midlerne (en andel, som i 1983 blev hævet til 65%) til almennyttige formål, navnlig dækning af lokale forvaltningers finansieringsbehov og køb af statslige eller andre offentlige værdipapirer. De resterende midler kunne banken selv disponere over.

- 8 Siden vedtagelsen af en bekendtgørelse af 27. september 1991 (JORF af 26.11.1991, s. 15383) er en voksende del af indeståendet blevet anvendt til finansiering af socialt boligbyggeri, særligt ved centralisering af midlerne hos Caisse des dépôts et consignations (herefter »CDC«), som anvender de midler, der indbetales til den, til finansiering af socialt boligbyggeri ved at udlåne midlerne til de sociale boligselskaber på samme måde, som midlerne fra Caisses d'épargnes og postvæsenets Livret

A anvendes. Siden bekendtgørelsen af 27. september 1991 er alle nye indlån på Livret bleu anvendt til finansiering af socialt boligbyggeri, og indeståendet pr. 31. december 1990 skulle gradvist centraliseres hos CDC i årlige rater på 10% frem til 2000. I dag er hele indeståendet centraliseret hos CDC.

- 9 Siden 1991 har CDC for det centraliserede indestående betalt Crédit mutuel en rente svarende til den af myndighederne fastsatte bruttorente, som efterfølgende udbetales til sparerne, samt en fast provision på 1,3% af indeståendet (herefter »provisionen«).

- 10 I den periode, der undersøges i den anfægtede beslutning, kan der sondres mellem tre placeringer af Livret bleu-midlerne:
  - de centraliserede indeståender hos CDC fra 1991 (bestemt til finansiering af socialt boligbyggeri og genstand for betaling af provision)

  - placeringer i øvrige almennyttige formål end de ovenfor nævnte indeståender (særligt lån med lang løbetid til lokale forvaltninger herefter »placeringer i øvrige almennyttige formål«)

  - ikke-obligatoriske placeringer.

De to sidstnævnte placeringer skulle imidlertid gradvist forsvinde i løbet af perioden.

- 11 Livret bleu har haft stor betydning for Crédit mutuel. Produktets relative betydning med hensyn til indskud er dog blevet svækket i årene før 2002. Livret bleus andel i Crédit mutuels samlede indlån, som i 1975 udgjorde 70% og i 1985 60%, er siden 1997 faldet til under 25%.

Den administrative procedure

- 12 Den 25. januar 1991 modtog Kommissionen en klage over den støtte, den franske stat ydede Crédit mutuel i forbindelse med Livret bleu. Ved skrivelse af 6. februar 1998 underrettede Kommissionen de franske myndigheder om sin beslutning om at indlede undersøgelsesproceduren efter artikel 88, stk. 2, EF (EFT C 146, s. 6).
- 13 Crédit mutuel fremsendte den 18. juni 1998 en skrivelse til Kommissionen med en række begrundelser for, at de foranstaltninger, proceduren vedrørte, ikke kunne betegnes som statsstøtte, samt et analytisk regnskabsmateriale om Livret bleu. En lang række berørte parter, herunder klager, har desuden fremsendt deres bemærkninger til Kommissionen.
- 14 På grundlag af det af Crédit mutuel fremlagte sagsmateriale besluttede Kommissionen at lade foretage en revision af det analytiske regnskab for Livret bleu. Til dette formål udvalgte Kommissionen en konsulent, hvis afsluttende rapport den 10. januar 2000 blev forelagt de franske myndigheder og Crédit mutuel til gennemgang. I maj 2000 gav sagsøgeren en anden konsulent til opgave bl.a. at foretage en gennemgang af de metoder, der lå til grund for Crédit mutuels analytiske regnskabsmateriale, og opstille driftsregnskabet for Livret bleu. Den opgave blev afsluttet i september 2000 med fremlæggelse af en detaljeret rapport. I april 2001 forlængede Kommissionen sin konsulents kontrakt, for at han kunne afdække forskellene mellem de to

regnskabsundersøgelser og vurdere, hvilke ændringer med hensyn til data eller metoder der med rimelighed kunne accepteres og indarbejdes i hans tidligere opgørelse. Konsulentens endelige rapport blev afleveret til de franske myndigheder den 23. juli 2001. Crédit mutuel og bankens konsulent meddelte, at de var uenige i det slutresultat, Kommissionens konsulent var nået frem til.

Den anfægtede beslutning

- 15 Kommissionen vedtog den 15. januar 2002 den anfægtede beslutning.
- 16 Efter at have gengivet de faktiske omstændigheder og de bemærkninger, der var modtaget under den administrative procedure, foretog Kommissionen i punkt V i den anfægtede beslutning en vurdering af de kompensationsforanstaltninger, der var tildelt Crédit mutuel. Punktet indeholder fem underpunkter.
- 17 Punkt V.1 i den anfægtede beslutning omhandler »[k]onkurrencefordrejning og påvirkning af samhandelen mellem medlemsstaterne« og indeholder i betragtning 92 følgende konklusion:

»Den potentielle støtte til Crédit mutuel har, når man betænker dens karakter af driftsstøtte, den europæiske banksektors økonomiske situation og de specifikke solvenskrav til banksektoren, haft indvirkning på samhandelen fra det tidspunkt, Livret bleu blev indført, og har haft en voksende konkurrencefordrejende virkning i den finansielle sektor. Den potentielle støtte må derfor betragtes som ny støtte, da den blev indført i 1975.«

- 18 Efter at have undersøgt »[s]tøttens karakter af statsmidler« i punkt V.2 i den anfægtede beslutning, har Kommissionen i betragtning 100 til den anfægtede beslutning, som i sig selv udgør punkt V.3, med overskriften »Konkurrencefordelen«, anført følgende:

»Hvis den kompensation for opfyldelsen af forpligtelser af almennyttig karakter, Crédit mutuel modtog i form af provisionen fra CDC, overstiger nettoomkostningerne ved disse forpligtelser (medregnet alle former for udbytte og omkostninger i forbindelse med opfyldelsen af forpligtelserne), har Crédit mutuel en konkurrencefordel i forhold til de øvrige banker, fordi Crédit mutuel i så fald modtager nogle ekstra midler, som de andre banker ikke får.«

- 19 I betragtning 101 til den anfægtede beslutning, som står under punkt V.4 om »[b]eregning af statsstøttens størrelse«, har Kommissionen defineret sin indgangsvinkel for så vidt angår fastlæggelsen af støttens størrelse, på følgende måde:

»Eftersom de franske myndigheder henholder sig til, at der var tale om en »tjenesteydelse af almindelig økonomisk interesse« i tilknytning til Livret bleu-ordningen, skal Kommissionen forsøge at opgøre indtægter og udgifter ved leveringen af denne tjenesteydelse for at kunne afgøre, hvor stor en kompensation staten med rimelighed skulle betale.«

- 20 Kommissionen kom efter forskellige regnskabsmæssige vurderinger frem til følgende konklusioner vedrørende resultaterne af driftsregnskabet for Livret bleu:

— Driften af de indeståender, der var centraliseret hos CDC, havde givet konstant underskud i 1990'erne, men blev overskudsgivende i 1998.

- Driften af midler placeret i øvrige almennyttige formål havde givet forventede overskud i løbet af 1990'erne på et årligt beløb mellem 59 mio. FRF og 957 mio. FRF.
- Driften af ikke-obligatoriske placeringer havde givet underskud.

21 Disse resultater sammenfattes i betragtning 179 til den anfægtede beslutning i følgende tabel (i mio. FRF):

Fortjeneste	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	Kumu- leret
Midler centraliseret hos CDC	[...] ¹	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	- 399
[Øvrige] almennyttige formål	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	2 592
Ikke-obligatoriske placeringer	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	- 1 119
Samlet fortjeneste før skat	1 096	505	301	- 471	- 135	- 87	- 156	20	1 074

22 Hvad angår den samlede opgørelse over indtægter og udgifter ved udførelsen af tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse i tilknytning til Livret bleu-ordningen har Kommissionen anført følgende:

»[109] Udbyttet fra placeringerne i [øvrige] almennyttige formål skal medregnes under alle omstændigheder, fordi de udgør en integrerende del af de

1 — Fortrolige oplysninger udeladt.

forpligtelser, staten har pålagt Crédit mutuel i forbindelse med Livret bleu-ordningen. Det skal desuden understreges, at det ville være fuldstændigt urimeligt at holde visse overskudsgivende placeringer uden for beregningen: I så fald skulle staten yde kompensation for tab på visse placeringer, hvorimod der kunne opnås et acceptabelt udbytte fra andre placeringer inden for Livret bleu-ordningen, som ikke skulle medregnes.

[110] Forholdet er mindre indlysende hvad angår de ikke-obligatoriske placeringer, som i den pågældende periode har givet et tab på ca. 1 mia. FRF. De belaster derfor statsbudgettet, som uden disse placeringer ville have udvist balance, og det ville have medført en tilsvarende reduktion af provisionen til Crédit mutuel for modtagelse af indskud. Kommissionen skønner dog, at nettoomkostningerne ved de ikke-obligatoriske placeringer også bør medregnes.«

23 Kommissionen har som sammenfattende vurdering anført følgende i betragtning 180 til den anfægtede beslutning:

»Såfremt summen af de økonomiske fordele, distributionen af Livret bleu har givet Crédit mutuel (provision for modtagelse af indskud, udbytte fra forvaltningen af placeringer i [øvrige] almenyttige formål og udbytte fra forvaltningen af bankens egen placering af midlerne, dvs. de ikke-obligatoriske placeringer), overstiger de omkostninger, Crédit mutuel har haft i forbindelse med administrationen af indskud og indestående, er der tale om overførsel af offentlige midler, dvs. statsstøtte.«

24 Kommissionen vurderer således det kumulerede støttebeløb for perioden 1991-1998 til det beløb, som fremgår af tabellen i præmis 21 i denne dom, nemlig 1 074 mio. FRF.

25 Efter i punkt V.5 at have undersøgt, om støtten til Crédit mutuel er forenelig med traktaten, har Kommissionen i punkt VI i den anfægtede beslutning konkluderet følgende:

»[202] Crédit mutuels eneret til at distribuere Livret bleu indebærer statsstøtte i den i artikel 87, stk. 1, [EF] fastsatte betydning. Ingen af undtagelserne i artikel 87, stk. 2 og 3, [EF] kan gøres gældende i relation til denne støtte.

[203] Undtagelsen i artikel 86, stk. 2, [EF] kan kun delvist gøres gældende, eftersom det ved den revision, der er foretaget på Kommissionens vegne, er påvist, at den kompensation, som er ydet i den pågældende periode, ikke udelukkende er begrænset til de ekstra omkostninger, der kan tilskrives den pålagte opgave af »almindelig økonomisk interesse«, og som er omfattet af undtagelsesbestemmelsen. Da det er den eneste mulige undtagelse, der kan gøres gældende for at undtage de pågældende støtteforanstaltninger fra forpligtelserne i medfør af konkurrencereglerne, navnlig det i artikel 87, stk. 1, [EF] fastsatte forbud, må det konkluderes, at den del af statsmidlerne til Crédit mutuel, som overstiger nettoomkostningerne ved administration og modtagelse af indskud på Livret bleu under hensyntagen til en normal fortjenstmargen, udgør overkompensation for omkostningerne ved varetagelsen af opgaven af alment nyttig karakter og er derfor statsstøtte, som er uforenelig med fællesmarkedet.«

26 Den anfægtede beslutnings artikel 1 har følgende ordlyd:

»1. De foranstaltninger, Frankrig har iværksat til fordel for Crédit mutuel i forbindelse med modtagelse af indskud på og administration af den opsparingsordning, der betegnes »Livret bleu«, omfatter statsstøtte, der er uforenelig med fællesmarkedet.

2. Ingen af undtagelserne i artikel 87, stk. 2 og 3, [EF] kan gøres gældende i relation til denne støtte. En del af støtten kan omfattes af undtagelsen i artikel 86, stk. 2, [EF], i det omfang støtten er nødvendig for varetagelsen af den opgave af almindelig

økonomisk interesse, staten har pålagt Crédit mutuel. Den støtte, der overstiger omkostningerne ved modtagelse af indskud på og administration af Livret bleu, kan ikke betragtes som forenelig med Fællesskabets interesse.«

27 Det følger af den anfægtede beslutnings artikel 2, stk. 1, at »Frankrig foretager tilbagesøgning hos Crédit mutuel af den støtte, der er uforenelig med fællesmarkedet, og som er ydet Crédit mutuel siden den 1. januar 1991«. Stykket indeholder ligeledes bestemmelser om beregning af størrelsen af den støtte, Frankrig skal tilbagesøge.

28 Artikel 2, stk. 2-5, bestemmer:

»2. Frankrig ændrer satser for det vederlag for indestændet på Livret bleu, som [CDC] betaler Crédit mutuel, for fremover at fjerne enhver form for støtte, der overstiger de omkostninger ved modtagelse og administration af indskud på Livret bleu, hvortil der lovligt kan ydes støtte.

3. De franske myndigheder opfordrer Crédit mutuel til at opstille et særskilt regnskab for Livret bleu og offentliggøre dette.

4. De franske myndigheder fremsender Crédit mutuels årsberetning og en treårig regnskabsrapport for Livret bleu til Kommissionen.

5. Kommissionen foretager den kontrol, den finder hensigtsmæssig, for at sikre sig, at støtten til Crédit mutuel står i nøje forhold til den opgave af almindelig økonomisk interesse, der er pålagt banken. Kommissionen vil, såfremt den finder det nødvendigt, overlade det til konsulenter at revidere det analytiske regnskab for Livret bleu.«

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 29 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 28. marts 2002 anlagde sagsøgeren den foreliggende sag.
- 30 Ved kendelse af 11. september 2002 fik Den Franske Republik tilladelse til at intervenere til støtte for sagsøgerens påstande.
- 31 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Anden Udvidede Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i de foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, der er omhandlet i procesreglementets artikel 64, anmodet parterne om at fremlægge visse dokumenter. Retten har endvidere stillet parterne en række skriftlige spørgsmål. Parterne har fremsendt deres besvarelser og fremlagt de anmodede dokumenter inden for den fastsatte frist.
- 32 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten under retsmødet den 8. juni 2004. De blev anmodet om at besvare to yderligere spørgsmål skriftligt, hvilket de gjorde inden for den fastsatte frist. Den mundtlige forhandling blev afsluttet den 14. juli 2004.
- 33 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:
- Den anfægtede beslutningen annulleres.
  - Subsidiært annulleres beslutningens artikel 2, i det omfang der skal ske tilbagesøgning af støtten.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

34 Den Franske Republik, intervenient, har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutningen annulleres.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

35 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

Indledende bemærkninger

36 Sagsøgeren har til støtte for annullationspåstanden gjort syv anbringender gældende. Med det første anbringende, som vedrører en tilsidesættelse af artikel 87, stk. 1, EF, har sagsøgeren anført, at de i den anfægtede beslutning omhandlede foranstaltninger ikke kan betragtes som støtte. Andet til fjerde anbringende, der er gjort gældende

subsidiært, tilsigter at vise, at såfremt der antages at foreligge støtte, kan denne ikke kvalificeres som eksisterende støtte. Med femte anbringende, der ligeledes er gjort gældende subsidiært, har sagsøgeren anført, at Kommissionen har tilsidesat bestemmelserne i artikel 14 i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af EF-traktatens artikel 93 (EFT L 83, s. 1), for så vidt som den har bestemt, at den hævdede støtte skal tilbagebetales. Med sjette anbringende har sagsøgeren foreholdt Kommissionen at have tilsidesat sagsøgerens processuelle rettigheder og princippet om god forvaltningsskik. Syvende anbringende vedrører en tilsidesættelse af artikel 253 EF.

- 37 Det fremgår af parternes anbringender, at det væsentligste spørgsmål, der er rejst ved nærværende sag, er den anfægtede beslutnings identifikation af støtten, dvs. af den statslige foranstaltning, der har givet Crédit mutuel en fordel. Det må således undersøges, om den anfægtede beslutning med tilstrækkelig klarhed angiver de foranstaltninger og de fordele, der kvalificeres som støtte, der er uforenelige med traktaten.

Den anfægtede beslutnings begrundelse vedrørende identifikation af støtten

Parternes argumenter

- 38 Sagsøgerens klagepunkter vedrørende identifikation af støtten forekommer for det første i tredje til femte led af syvende anbringende vedrørende tilsidesættelse af begrundelsespligten. For det andet har sagsøgeren særligt inden for rammerne af første og fjerde anbringende fremført argumenter, som skal vise, at den anfægtede beslutnings begrundelse er utilstrækkelig og selvmodsigende for så vidt angår visse aspekter af støttedefinitionen. Kommissionen har ligeledes fremført sine argumenter vedrørende identifikationen af støtten inden for rammerne af argumenterne vedrørende første, fjerde og syvende anbringende.

39 Parternes argumenter vedrører navnlig tre aspekter af definitionen af den anfægtede støtte, nemlig

- identifikation af den foranstaltning, der kan have givet Crédit mutuel en fordel

- identifikation af de statsmidler, hvormed den omhandlede fordel er blevet ydet, og

- kvalifikationen af Livret bleu-ordningen som ny støtte fra 1975.

— Identifikation af den foranstaltning, der har udgjort en fordel

40 Inden for rammerne af første led af første anbringende har sagsøgeren gjort gældende, at den anfægtede beslutning er tvetydig og selvmodsigende for så vidt angår identifikationen af de foranstaltninger, der ifølge Kommissionen har udgjort en fordel for Crédit mutuel.

41 Sagsøgeren har for det første anført, at Kommissionen ikke i den anfægtede beslutning har identificeret nogen fordele, der kan betragtes som statsstøtte og efterfølgende afgrænses kvantitativt.

- 42 Sagsøgeren har understreget, at det eneste forhold, Kommissionen har peget på, som kunne »føre til en støtte« (men uden i sig selv at udgøre en støtte), er provisionen. Sagsøgeren er imidlertid af den opfattelse, at Kommissionen underforstået har antaget, at fordelene i lige så høj grad stammede fra de øvrige indtægter ved Livret bleu, idet Kommissionen har anvendt en »generel metode«, hvorefter alle Crédit mutuels indtægter ved Livret bleu og alle udgifter forbundet med distributionen af dette produkt blev taget i betragtning ved vurderingen af, om det overskud, Crédit mutuel har opnået for arbejdet med distributionen af Livret bleu, er rimelig. Sagsøgeren er af den opfattelse, at den anfægtede beslutning er behæftet med en manglende klarhed på dette punkt.
- 43 Sagsøgeren har kritiseret Kommissionens ræsonnement, for det første angående vurderingen af den delvise skattebegunstigelse og enedistributionsretten af Livret bleu, for det andet angående vurderingen af placeringerne af Livret bleu-midlerne og for det tredje angående vurderingen af provisionen.
- 44 Hvad angår for det første skattebegunstigelsen og eneretten har sagsøgeren anført, at Kommissionen, idet den har forkastet enhver påstand om Livret bleus eventuelle »slagvareeffekt«, antydningvist har fastholdt, at Livret bleu på grund af skattebegunstigelsen og den omstændighed, at den alene distribueres af et enkelt kreditinstitut, giver Crédit mutuel en række særlige fordele. Sagsøgeren har i replikken anført, at det ikke i den anfægtede beslutning er godtgjort, at eneretten skulle være en fordel. Ifølge sagsøgeren foreligger der således en typisk begrundelsesmangel, som skal rejses af egen drift.
- 45 Hvad for det andet angår placeringerne af Livret bleu-midlerne har sagsøgeren gjort gældende, at den anfægtede beslutning er behæftet med en åbenbar begrundelsesmangel vedrørende spørgsmålet, om indtægterne ved de øvrige placeringer i almennyttige formål kan betragtes som en fordel. Det er sagsøgerens opfattelse, at den omstændighed, at disse foranstaltninger udgør en af placeringerne af de midler, der er indskudt inden for rammerne af Livret bleu-ordningen, på ingen måde i sig selv gør det muligt at udlede, at Crédit mutuel har opnået mere fordelagtige betingelser end dem, der gælder på normale markedsvilkår.

- 46 Sagsøgeren er for det tredje af den opfattelse, at det heller ikke er muligt at betragte provisionen som en økonomisk fordel, som ikke er tildelt på markedsvilkår. Sagsøgeren har anført, at Kommissionen har taget fejl af provisionens art. Sagsøgeren har endvidere gjort gældende, at det ikke klart fremgår af den anfægtede beslutning, om den af Kommissionen identificerede støtte udgøres af provisionen i sin helhed eller alene af en del af denne, og i givet fald hvilken del der kan kvalificeres som støtte.
- 47 Sagsøgeren har i replikken tilføjet, at anvendelsen af den »generelle metode« i den anfægtede beslutning indebærer en åbenbar selvmodsigelse og fører til et inkonsekvent resultat. Sagsøgeren har anført, at det flere steder i den anfægtede beslutning alene er provisionen, der identificeres som potentiel støtte, mens de andre placeringer (placeringer i øvrige almenyttige formål og ikke-obligatoriske placeringer) alene tages i betragtning ved beregningen af ordningens nettoomkostninger. Sagsøgeren udelukker ikke, at provisionen kunne betragtes som støtte, hvis den oversteg omkostningerne ved administrationen af Livret bleu, og hvis alle de øvrige betingelser for anvendelsen af artikel 87 EF var opfyldt, idet den aktivitet, der havde fået vederlaget, ville drage fordel heraf, uden at der var grundlag for at yde dette vederlag. Ifølge sagsøgeren har Kommissionen imidlertid antaget, at støttens størrelse ikke svarer til provisionen, men til det (positive) resultat af Crédit mutuels aktiviteter forbundet med Livret bleu. Kommissionen har således medregnet Crédit mutuels samlede overskud og særligt indtægterne ved placeringer i øvrige almenyttige formål, i den samlede støttes størrelse. Sagsøgeren har anført, at denne selvmodsigelse ikke gør det muligt at forstå, hvori den af Kommissionen identificerede støtte består, og er i sig selv et tilstrækkeligt grundlag for den anfægtede beslutnings annullation.
- 48 Sagsøgeren mener endelig, at de resultater, der har givet anledning til Kommissionens holdning vedrørende de beløb, som skulle tilbagebetales til staten af Crédit mutuel, er absurde. Sagsøgeren har understreget, at når man undersøger driftsregnskabet for Livret bleu mellem 1991 og 1998, fremgår det af den anfægtede beslutning, at alene de tre første år har givet et driftsoverskud, som beløber sig til 1 096 mio. FRF i 1991, 505 mio. FRF i 1992 og 301 mio. FRF i 1993. Sagsøgeren er af den opfattelse, at disse overskud fuldstændigt består af andre indtægter end provisionen, der i samme periode udgjorde en indtægt på henholdsvis 8, 62 og 113 mio. FRF. Til gengæld er der i perioden fra 1994 til 1997 registreret et driftsunderskud, mens provisionens andel af indtægterne ved Livret bleu fortsat

var stigende. Sagsøgeren fremhæver, at provisionen ikke har kunnet bidrage til overskuddet i de tre første år og heller ikke har kunnet medføre et underskud i de fire efterfølgende år. Sagsøgeren er af den opfattelse, at hvis de tre første års positive resultater under disse omstændigheder kunne være til hinder for udbetalingen af en provision i disse år, er der imidlertid ikke grundlag for — ved en generalisering over en lang periode — at ende med tilbagebetalinger, som klart overstrider de beløb, der stammer fra provisionen og distributionen i de år, hvor der har været et nettooverskud.

49 Kommissionen har anført, at den anfægtede beslutning ikke er tvetydig. Til støtte for dette synspunkt har Kommissionen henvist til betragtning 203 til den anfægtede beslutning (jf. denne doms præmis 25) og til artikel 1, stk. 1, i beslutningens dispositive del (jf. denne doms præmis 26).

50 Som svar på et spørgsmål fra Retten har Kommissionen bekræftet, at tildelingen af provision er den eneste foranstaltning, som i henhold til den anfægtede beslutning har givet Crédit mutuel

en statsstøtte. Kommissionen er af den opfattelse, at dette klart fremgår af betragtning 14, 28, 30, 66, 98, 167 og 168 og særligt af artikel 2, stk. 2, i den anfægtede beslutnings dispositive del.

51 Til gengæld har Kommissionen bekræftet, at den anfægtede beslutning hverken har kvalificeret skattebegunstigelsen eller enedistributionsretten til Livret bleu som fordele. Ifølge Kommissionen fremgår det klart af den anfægtede beslutning, at skattelempelsen, som indebærer en mobilisering af statsmidler, kommer de individuelle forbrugere og ikke banken til gode.

52 Hvad angår placeringerne af Livret bleu-midlerne har Kommissionen bemærket, at det er fejlagtigt at anføre, at den anfægtede beslutning har betragtet normale indtægter («overskud») ved administrationen af Livret bleu som statsstøtte, der er uforenelig med fællesmarkedet. Kommissionen er af den opfattelse, at denne

betragtning er resultatet af en sammenblanding af på den ene side begrebet konkurrencefordel, som stammer fra en overkompensation med statsmidler af nettoomkostningerne ved varetagelsen af opgaven af almennyttig karakter, og på den anden side begrebet de økonomiske fordele, der er taget i betragtning (ligesom de udgifter og omkostninger, der er afholdt, er taget i betragtning) ved fastlæggelsen af nettoomkostningerne ved varetagelsen af denne opgave. Kommissionen har anført, at der i betragtning 100 til den anfægtede beslutning (gengivet i præmis 18 ovenfor) utvetydigt redegøres for spørgsmålet om en konkurrencefordel. Kommissionen forklarede under retsmødet, som besvarelse på et spørgsmål fra Retten, at visse passager i den anfægtede beslutning, som nævner begrebet fordel i sammenhæng med omkostningerne ved Livret bleu-midlerne, forekommer i de afsnit, der omhandler fastlæggelsen af en opgørelse over indtægter og udgifter, og vedrører således alene det andet begreb nævnt ovenfor.

- 53 Hvad angår de argumenter, der er anført i replikken, har Kommissionen gjort gældende, at sagsøgeren indtager et synspunkt, som er grundlæggende forskelligt fra det synspunkt, der oprindeligt blev gjort gældende i stævningen. Kommissionen er af den opfattelse, at sagsøgeren har taget fejl af definitionen af støtte, således som den fremgår af den anfægtede beslutnings artikel 1, og ikke har taget i betragtning, at arbejdet med det analytiske regnskab har gjort det muligt at opstille en opgørelse ikke alene over de udgifter, der er forbundet med leveringen af tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, som påhviler Crédit mutuel, men også en opgørelse over de samlede midler (erhvervs-mæssige driftsindtægter og statsmidler), der er opnået i forbindelse med leveringen af denne ydelse. Kommissionen har anført, at resultatet af nævnte opgørelse udgør »den del af statsmidlerne til Crédit mutuel, som overstiger nettoomkostningerne ved administration og modtagelse af indskud på Livret bleu under hensyntagen til en normal fortjenstmargen«.

- 54 Kommissionen har endelig fastholdt, at det beløb på 1 074 mio. FRF, der er omhandlet i betragtning 178 til den anfægtede beslutning og i artikel 2, stk. 1, heri, faktisk udgør størrelsen for perioden fra 1991 til 1998 af den del af de offentlige midler, der er modtaget i denne periode, som overstiger de omkostninger, der var forbundet med administration og modtagelse af indskud på Livret bleu.

— Identifikation af statsmidlerne

- 55 Sagsøgeren er af den opfattelse, at Kommissionen ikke har givet en tilstrækkelig begrundelse for at kvalificere visse elementer i Livret bleu-ordningen som statsmidler.
- 56 Hvad angår for det første den delvise skattebegunstigelse er der ikke givet nogen begrundelse for, at Livret bleu-ordningen medfører en beskatning af personer, der ellers ikke ville have været skattepligtige. Ifølge sagsøgeren fremgår det af den anfægtede beslutning, at alene forbrugerne drager fordel af denne ændring.
- 57 For det andet fremgår det ikke af begrundelsen for den anfægtede beslutning, om afkastet på placeringer i øvrige almennyttige formål er kvalificeret som statsmidler. Det anføres blot i den anfægtede beslutning, at de udgør en del af Livret bleu-ordningen, uden at give yderligere præciseringer. Sagsøgeren er af den opfattelse, at hvis denne bemærkning betyder, at det drejer sig om statsmidler, er den tvetydig og derfor inadækvat. Sagsøgeren anfører i replikken, at Kommissionen paradoksalt nok har benægtet, at afkast på placeringer i øvrige almennyttige formål kunne kvalificeres som statsmidler, når disse indtægter i den anfægtede beslutning medregnes i de beløb, der skal tilbagebetales til staten af Crédit mutuel. Ifølge sagsøgeren er det utænkeligt, at disse beløb ville have været genstand for en tilbagebetalingsanmodning, hvis de ikke havde været kvalificeret som statsstøtte og således have været ligestillet med statsmidler.
- 58 For det tredje har sagsøgeren og intervenienten anført, at Kommissionen ikke tilstrækkeligt har begrundet sit synspunkt om, at provisionen er statsmidler.
- 59 Kommissionen har understreget, at bestemmelserne i artikel 253 EF alene pålægger Kommissionen at begrunde sine holdninger i juridiske akter. Kommissionen er af den opfattelse, at den konklusion, der fremgår af betragtning 203 til den anfægtede

beslutning, uden den mindste tvetydighed angiver, at for så vidt som statens finansielle indgriben udgør en overkompensation af nettoomkostningerne ved varetagelsen af opgaven af almennyttig karakter, som er pålagt Crédit mutuel, udgør denne overkompensation en statsstøtte, som er uforenelig med fællesmarkedet.

- 60 Kommissionen har anført, at skattebegunstigelsen ikke i den anfægtede beslutning er kvalificeret som statsmidler eller støtte til fordel for Crédit mutuel.
- 61 Kommissionen har ligeledes anfægtet synspunktet om, at den anfægtede beslutning behandler afkast på placeringer i øvrige almennyttige formål som statsmidler. Kommissionen har henvist til, at sagsøgerens og intervenientens argumentation på dette punkt udspringer af en sammenblanding af på den ene side begrebet konkurrencefordel, som stammer fra en overkompensation fra staten af omkostningerne ved Crédit mutuels varetagelse af opgaven af almennyttig karakter, og på den anden side begrebet de økonomiske fordele, der er taget i betragtning ved fastlæggelsen af nettoomkostningerne ved varetagelsen af denne opgave.
- 62 Kommissionen har i svarskriftet fremhævet, at den anfægtede beslutning alene kritiserer provisionen udbetalt efter 1991 for at være statsmidler. Kommissionen har under retsmødet tilføjet, i besvarelse af et spørgsmål fra Retten, at dette klart fremgår af betragtning 14 til den anfægtede beslutning og artikel 2, stk. 2, heri. Kommissionen er af den opfattelse, at begrundelsen for den anfægtede beslutning er tilstrækkelig for så vidt angår kvalifikationen af provisionen som statsmidler.

— Kvalifikationen af Livret bleu-ordningen som ny støtte ved indførelsen i 1975

- 63 Sagsøgeren har gjort gældende, at det anføres i betragtning 92 til den anfægtede beslutning, at Livret bleu-ordningen skal betragtes som ny støtte fra 1975 uden at give nogen begrundelse herfor. De forhold, der anføres i denne forbindelse

vedrørende vurderingen af virkningerne på samhandelen og konkurrencen, indeholder ingen angivelse af grundene til, at foranstaltningen havde karakter af støtte i 1975. Kvalificeringen er i øvrigt i strid med de bemærkninger i beslutningen, hvori det konkluderes, at det er umuligt at gå længere tilbage end til 1991 ved afgørelsen af, om der eventuelt forelå støtte. Sagsøgeren har under retsmødet anført, at der foreligger en åbenbar uoverensstemmelse mellem denne angivelse af støtten fra 1975 og synspunktet om, at finansieringen af Livret bleu er en støtteordning eller en ny støtte siden 1991. Ifølge sagsøgeren har Kommissionen sammenblandet to hævdede støtteordninger, nemlig en fra 1975 og en fra 1991, og denne sammenblanding findes ligeledes i metoden for beregningen af den hævdede støtte. Sagsøgeren er af den opfattelse, at denne forvirring gør den anfægtede beslutning svær at forstå.

64 Sagsøgeren har i den forbindelse anført, at Kommissionen ikke kunne konkludere, at Livret bleu-ordningen skulle kvalificeres som ny støtte, uden først at have bevist, at der forelå en støtte. Den anfægtede beslutning indeholder imidlertid intet bevis for eksistensen af en støtte på tidspunktet for indførelsen af Livret bleu.

65 Kommissionen er af den opfattelse, at den anfægtede beslutning er tilstrækkeligt begrundet for så vidt angår kvalifikationen af Livret bleu som støtte siden 1975. Den har anført, at den kritiserede analyse fremgår af punkt V.1 i den anfægtede beslutning med overskriften »Konkurrencefordrejning og påvirkning af samhandelen mellem medlemsstaterne«. I besvarelse af et spørgsmål fra Retten har Kommissionen i retsmødet præciseret, at den gennemførte den analyse, der fremgår af dette afsnit af beslutningen, før den tog stilling til de øvrige karakteristiske og afgørende elementer af statsstøttebegrebet, og navnlig før den tog stilling til spørgsmålet om statsmidler. Undersøgelsen af virkningerne af Livret bleu på samhandelen og på konkurrencen fra 1975 forklares ifølge Kommissionen ved den omstændighed, at den skal tage stilling til de af klagerne fremførte argumenter vedrørende særligt et støtteelement som følge af »slagvareeffekten« af Livret bleu-ordningen, en effekt, der, hvis den antages at indebære et støtteelement, har eksisteret siden indførelsen af Livret bleu i 1975. Kommissionen har endvidere henvist til Rettens dom af 15. juni 2000 i sagen Alzetta m.fl. mod Kommissionen (forenede sager T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97 — T-607/97, T-1/98, T-3/98 — T-6/98 og T-23/98, Sml. II, s. 2319, præmis 142-148), hvorefter den er forpligtet til at undersøge, om det pågældende marked på tidspunktet for indførelsen af en støtte var åbent over for konkurrence. Kommissionen har anført, at

betragtning 92 til den anfægtede beslutning, som indeholder dette afsnits konklusion, omtaler en »potentiel støtte«, hvilket viser, at foranstaltningen endnu ikke er blevet endeligt kvalificeret på dette tidspunkt. Kommissionen er af den opfattelse, at den omstændighed, at tillægsordet »potentiel« senere er udgået af affattelsen af den anfægtede beslutning, kan forklares ved et forsøg på at skrive kortfattet og ud fra tilfældige omstændigheder.

- 66 Kommissionen har fastholdt, at det anføres i den anfægtede beslutning, at de relevante faktiske omstændigheder i sagen stammer fra Crédit mutuels anvendelse af de midler, der er indsamlet ved Livret bleu, og som Crédit mutuel havde rådighed over. Ifølge Kommissionen foreligger der i denne forbindelse konkurrenceforvridning.

Retten's bemærkninger

- 67 Indledningsvist udtales, at begrundelsespligten udgør et væsentligt formkrav, som bør adskilles fra begrundelsens materielle indhold, der henhører under spørgsmålet om lovligheden af den anfægtede retsakt (Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 67, og af 22.3.2001, sag C-17/99, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 2481, præmis 35).
- 68 Den begrundelse, som kræves i henhold til artikel 253 EF, skal tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret. Begrundelseskravet skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, indholdet af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressater samt andre, der må anses for umiddelbart og individuelt berørt af retsakten, kan have i begrundelsen. Det kræves ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige momenter, da spørgsmålet, om en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes til den sammenhæng, hvori den indgår, samt

under hensyn til alle de retsregler, som gælder på det pågældende område (Domstolens dom af 13.3.1985, forenede sager 296/82 og 318/82, Nederlandene og Leeuwarder Papierwarenfabrik mod Kommissionen, Sml. s. 809, præmis 19, af 14.2.1990, sag C-350/88, Delacré m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 395, præmis 15 og 16, af 29.2.1996, sag C-56/93, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 723, præmis 86, dommen i sagen Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, præmis 63, og dommen i sagen Frankrig mod Kommissionen, nævnt i præmis 67 ovenfor, præmis 35 og 36).

- 69 Hvad angår spørgsmålet, om den anfægtede beslutning er tilstrækkeligt begrundet henset til identifikationen af den støtte, hvis forenelighed med traktaten der er rejst tvivl om, må det således undersøges, om beslutningen gør det muligt for de berørte parter at få kendskab til den eller de statslige foranstaltninger, som Kommissionen betragter som udgørende en støtte, og for Retten at udøve sin prøvelsesret vedrørende vurderingen af disse foranstaltninger. Derimod er det ikke nødvendigt inden for rammerne af undersøgelsen af begrundelsen at afklare, om kvalifikationen af disse foranstaltninger som støtte er berettiget.

— Den anfægtede beslutnings dispositive del og »konklusion«

- 70 Det bemærkes først, at den anfægtede beslutnings artikel 1, stk. 1, hvorefter »de foranstaltninger, [Den Franske Republik] har iværksat til fordel for Crédit mutuel i forbindelse med modtagelse af indskud på og administration af den opsparingsordning, der betegnes »Livret bleu«, omfatter statsstøtte, der er uforenelig med fællesmarkedet«, ikke udtrykkeligt angiver, hvilke statslige foranstaltninger i relation til Livret bleu-ordningen der i beslutningen betragtes som et støtteelement for Crédit mutuel.
- 71 Kommissionens synspunkt, hvorefter det i den anfægtede beslutnings artikel 2, stk. 2, klart anføres, at alene provisionen er taget i betragtning i denne forbindelse, kan ikke tiltrædes.

- 72 Bestemmelsen, der forpligter Den Franske Republik til at ændre satserne for det vederlag for indestændet på Livret bleu, som CDC betaler Crédit mutuel, for fremover at fjerne enhver form for støtte, der overstiger omkostningerne ved modtagelse og administration af indskud på Livret bleu, henviser ganske vist alene til provisionen. Bestemmelsen identificerer imidlertid ikke støtten, men de foranstaltninger, som Den Franske Republik skal træffe fremover for at undgå at yde støtte i form af provision. Det er imidlertid ubestridt, at centraliseringen af indestændet på Livret bleu hos CDC blev gennemført i 1999, og at provisionen fra dette tidspunkt er Crédit mutuels eneste indtægt fra administrationen af Livret bleu. Denne del af beslutningens dispositive del gør det derfor ikke muligt at udlede nogen konklusion vedrørende definitionen af den støtte, hvis forenelighed med fællesmarkedet er anfægtet i beslutningens artikel 1, stk. 1, for de år, der ligger forud for den totale centralisering.
- 73 Det følger heraf, at bestemmelsen af støtten i den anfægtede beslutnings dispositive del ikke er tilstrækkelig til at give de berørte parter og Retten kendskab til den eller de foranstaltninger, der i sagen betragtes som støtte.
- 74 Ifølge fast retspraksis kan man ikke udskille en retsakts dispositive del fra dens betragtninger, hvorfor den om nødvendigt må fortolkes under hensyntagen til de betragtninger, som har ført til dens vedtagelse (Domstolens dom af 15.5.1997, sag C-355/95 P, TWD mod Kommissionen, Sml. I, s. 2549, præmis 21, og Rettens dom af 22.10.1997, forenede sager T-213/95 og T-18/96, SCK og FNK mod Kommissionen, Sml. II, s. 1739, præmis 104, og af 11.3.1999, sag T-136/94, Eurofer mod Kommissionen, Sml. II, s. 263, præmis 171, samt dommen i sagen Alzetta m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 65 ovenfor, præmis 163).
- 75 I denne forbindelse bemærkes, at Kommissionen i punkt VI i den anfægtede beslutning, med overskriften »Konklusion«, i betragtning 202 har anført følgende: »Crédit mutuels eneret til at distribuere Livret bleu indebærer statsstøtte i den i artikel 87, stk. 1, [EF] fastsatte betydning.« Betragtning 203, som Kommissionen har gjort gældende (gengivet i denne doms præmis 25), henviser til »den compensation, som er ydet«, og »de pågældende støtteforanstaltninger«, før det anføres, at »den del af statsmidlerne til Crédit mutuel, som overstiger [omkostningerne ved administration og modtagelse af indskud] på Livret bleu under hensyntagen til en normal fortjenstmargen, udgør [...] statsstøtte«.

- 76 Da betragtning 202 ikke bidrager med nogen præcisering i forhold til den dispositive del, og idet betragtning 203 ikke udtrykkeligt identificerer de anfægtede foranstaltninger, må det undersøges, om den anfægtede beslutnings analyse af betingelserne for, at en statslig indgriben kan betragtes som støtte, gør det muligt præcist at identificere de foranstaltninger, der betragtes som en støtte til Crédit mutuel.

— Undersøgelse af statsstøttebegrebet

- 77 I henhold til artikel 87, stk. 1, EF skal fire betingelser være opfyldt i denne forbindelse. For det første skal der være tale om statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler. For det andet skal denne støtte kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstater. For det tredje skal den give modtageren en fordel. For det fjerde skal den fordreje eller true med at fordreje konkurrencevilkårene (Domstolens dom af 24.7.2003, sag C-280/00, Altmark Trans og Regierungspräsidium Magdeburg, Sml. I, s. 7747, præmis 75).
- 78 Kommissionen har gennemført en undersøgelse af disse betingelser i punkt V.1 til V.4 i den anfægtede beslutning (betragtning 76-181). Den har imidlertid ikke i analysen fulgt den systematik, hvorefter betingelserne er opstillet ovenfor. Kommissionen har således først i punkt V.1 taget stilling til »[k]onkurrencefordrejning og påvirkning af samhandelen mellem medlemsstaterne«, før den i punkt V.2 undersøgte »[s]tøttens karakter af statsmidler«. Herefter fulgte punkt V.3 med overskriften »Konkurrencefordelen« og endelig i punkt V.4 »[b]eregning af statsstøttens størrelse«. Som det fremgår af det nedenfor anførte om vurderingen af indholdet af de forskellige punkter, giver systematikken anledning til visse problemer med forståelsen af den anfægtede beslutning. Derfor må det i det følgende i henhold til Kommissionens rækkefølge undersøges, om det i disse fire punkter anførte gør det muligt at identificere de foranstaltninger, der ligger til grund for den anfægtede støtte.

— Undersøgelse af konkurrencefordrejningen og påvirkningen af samhandelen

- 79 Kommissionen har indledt undersøgelsen i betragtning 76-92 til den anfægtede beslutning, med den anden og den fjerde betingelse nævnt i denne doms præmis 77. Kommissionens undersøgelse er opdelt i tre faser, hvoraf den første udgør en detaljeret undersøgelse af »[s]tøttens indvirkning på samhandelen efter 1975«, anden fase indeholder en præsentation af en »[f]uldstændig liberalisering af banksektoren i EU siden slutningen af 1970'erne og skærpelse af konkurrencen«, og tredje fase indeholder en henvisning til »Crédit mutuels stilling på det franske bankmarked«.
- 80 Hvad angår for det første undersøgelsen af indvirkningen på samhandelen siden 1975 (betragtning 76-84 til den anfægtede beslutning) bemærkes, at denne del af den anfægtede beslutning giver det indtryk, at Kommissionen har betragtet de foranstaltninger, der blev indført i 1975, som en støtte til Crédit mutuel uden at præcisere, hvilke foranstaltninger der er taget i betragtning i den forbindelse. Den omstændighed, at Kommissionen under proceduren for Retten har understreget, at støtten udgøres af provisionen indført i 1991, er alene medvirkende til at forværre forvirringen i denne henseende.
- 81 De forklaringer, Kommissionen har givet i retsmødet som svar på spørgsmål fra Retten, kan ikke fjerne indtrykket af, at Kommissionen har kunnet være af den opfattelse, at den anfægtede støtte i det mindste delvist stammer fra foranstaltninger indført i 1975.
- 82 For det første skaber angivelsen af, at undersøgelsen af indvirkningen på samhandelen er foretaget før undersøgelsen af, om der foreligger statsmidler, et problem for så vidt angår den metode, Kommissionen har anvendt i sagen. Det er korrekt, at kriteriet om, at en foranstaltning skal kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstater, udgør grænsen mellem anvendelsesområdet for Kommissionens kontrol og det område, der er reserveret medlemsstaternes selvstændige råden, og at Kommissionen ikke har beføjelse til at gribe ind over for en statslig foranstaltning, hvis denne betingelse ikke er opfyldt. Det er imidlertid hensigts-

mæssigt — særligt inden for rammerne af en undersøgelsesprocedure vedrørende en kompleks mekanisme bestående af flere forskellige statslige foranstaltninger, såsom Livret bleu — at Kommissionen indledningsvist på tidspunktet for påbegyndelsen af proceduren og før undersøgelsen af de enkelte foranstaltninger tager stilling til, om mekanismen i sin helhed kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater. I Kommissionens endelige beslutning bør en sådan foreløbig vurdering erstattes af en endelig vurdering af de potentielle indvirkninger på samhandelen mellem medlemsstater af de foranstaltninger, der definitivt kvalificeres som støtte. Dette gælder imidlertid så meget desto mere, når den endelige beslutning alene kvalificerer en del af de foranstaltninger, der er omfattet af undersøgelsesproceduren, som støtte, hvilket ifølge Kommissionen netop er tilfældet i denne sag. Kommissionens argument kan således ikke fjerne tvetydigheden, som er opstået af, at undersøgelsen af Livret bleus indvirkning på samhandelen efter 1975, som findes i den anfægtede beslutning, for så vidt angår kvalifikationen af de foranstaltninger, der er indført i 1975, som støtte.

- 83 Forpligtelsen til at besvare klager har ikke nødvendiggjort den fremgangsmåde, Kommissionen har fulgt. På trods af at klagerne til Kommissionen vedrørte foranstaltninger indført i 1975, og af at Kommissionen derfor var forpligtet til at undersøge disse foranstaltninger, var der ikke nogen forpligtelse for Kommissionen til at nå frem til, at disse foranstaltninger kunne påvirke samhandelen, hvis den fandt, at de ikke kunne kvalificeres som støtte af andre årsager.
- 84 Hvad endelig angår de konsekvenser, der kan udledes af dommen i sagen Alzetta m.fl. mod Kommissionen (denne doms præmis 65), har Kommissionen med rette anført, at den for at kunne afgøre, om den inden for rammerne af en støtteordning tildelte støtte skal kvalificeres som eksisterende eller ny støtte, er forpligtet til at undersøge, om markedet på tidspunktet for indførelsen af ordningen var åbent over for konkurrence eller ej. Denne forklaring styrker blot indtrykket af, at ifølge den anfægtede beslutning blev den støtteordning, der undersøges, indført i 1975.
- 85 Undersøgelsen af konsekvenserne ved liberaliseringen af banksektoren i betragtning 85-89 til den anfægtede beslutning resulterer for det andet i en konstatering af, at »støtte til et bankinstitut gradvist har fået særdeles mærkbar virkning for

samhandelen« efter 1990. Selv om provisionen ikke nævnes i betragtning 85-89 til den anfægtede beslutning, kan disse betragtninger ses som en forklaring på, at denne foranstaltning kan have haft en betydelig indvirkning på samhandelen. Undersøgelsen bringer ingen klarhed over spørgsmålet, om andre foranstaltninger ud over provisionen er taget i betragtning som del af den anfægtede støtte.

- 86 De bemærkninger, der er anført i betragtning 90 og 91 til den anfægtede beslutning om Crédit mutuels stilling på det franske bankmarked, tilsigter for det tredje dels at belyse argumentet om, at de lokale Crédit mutuel-kassers begrænsede territoriale kompetence skulle udelukke enhver indvirkning af støtten på samhandelen, dels indeholder de visse kortfattede betragtninger om konkurrencefordrejningen, idet Kommissionen bl.a. har anført følgende:

»Crédit mutuel er et rentabelt foretagende [...]. En eventuel overkompensation for nettoomkostningerne ved modtagelse og administration af midler, der skal placeres i almennyttige formål, vil give Crédit mutuel mulighed for at øge sin fortjeneste og akkumulere yderligere egenkapital. Det solvenskrav [...], der er fastsat i EU-banklovgivningen, begrænser kreditinstitutternes vækstmuligheder. Alle former for driftsstøtte vil, såfremt den indebærer en styrkelse af egenkapitalen, gøre det væsentligt lettere at opfylde de fastsatte krav. Disse solvenskrav gør det også lettere at vurdere, om der sker konkurrencefordrejning i forbindelse med støtte til kreditinstitutter. Hvis støtten direkte eller indirekte indebærer en forøgelse af egenkapitalen, vil konkurrencefordrejningen kunne udmøntes i en udvidelse af bankens aktiviteter.«

- 87 Betragtning 90 og 91 til den anfægtede beslutning indeholder således ingen endelig udtalelse om, hvorvidt der foreligger konkurrencefordrejning i sagen, men giver alene visse præciseringer vedrørende de skønskriterier, Kommissionen vil lægge til grund. Passagen gør det ikke muligt at afgøre, om andre foranstaltninger ud over provisionen i henhold til den anfægtede beslutning har kunnet medvirke til en overkompensation for omkostningerne ved modtagelse af indskud og administration, til en forhøjelse af egenkapitalen og dermed til en konkurrencefordrejning.

- 88 Konklusionen i betragtning 92 til den anfægtede beslutning (gengivet i denne doms præmis 17) anvender særligt upræcise vendinger for så vidt angår identifikationen af støtten, idet der henvises til »den potentielle støtte til Crédit mutuel«, som har »karakter af driftsstøtte«, og idet der anføres, at »den potentielle støtte derfor [må] betragtes som ny støtte, da den blev indført i 1975«. Provisionen nævnes end ikke i denne konklusion.
- 89 Selv om det er korrekt, at betragtning 92 til den anfægtede beslutning kvalificerer den støtte, hvis indvirkning vurderes, som »potentiel«, må det bemærkes, at denne kvalificering fortrænges, når det i betragtning 130 til den anfægtede beslutning drejer sig om »den juridiske analyse af karakteren af den støtte, der hidrører fra Livret bleu«. Ikke desto mindre har Kommissionen fastholdt, at »det siden slutningen af 1975 har drejet sig om ny støtte«. Kommissionen har videre anført, at størrelsen af denne støtte ikke kan beregnes for perioden før 1991. Dette betyder imidlertid ifølge den anfægtede beslutning ikke, at der ikke var nogen støtte før 1991. De vendinger, som anvendes, viser snarere, at Kommissionen har kunnet antage, at der allerede før 1991 fandtes foranstaltninger, der kunne udgøre en støtte, men at den afstod fra at beregne størrelsen heraf.
- 90 Ved i retsmødet at have forklaret, hvorfor tillægsordet »potentiel« i betragtning 130 til den anfægtede beslutning var forsvundet, med et forsøg på at skrive kortfattet og ud fra »rent tilfældige omstændigheder«, har Kommissionen blot anerkendt, at affattelsen af den anfægtede beslutning indeholder visse svagheder, uden at fjerne usikkerheden med hensyn til, hvilket indhold af beslutningen der skal udledes heraf.
- 91 Herefter er det ikke muligt ud fra den anfægtede beslutnings undersøgelse af konkurrencefordrejningen og indvirkningen på samhandelen klart at afgøre, hvilke foranstaltninger i Livret bleu-ordningen der i den anfægtede beslutning antages at have en indvirkning på samhandelen og skabe konkurrencefordrejning.

— Undersøgelsen af statsmidlerne

- 92 Kommissionen har for det andet i betragtning 93-99 til den anfægtede beslutning undersøgt spørgsmålet om de statsmidler, hvormed den omhandlede støtte ifølge Kommissionen er tildelt. Det bemærkes, at det ræsonnement, der følges i den anfægtede beslutning, i denne henseende hverken er klart eller fuldstændigt.
- 93 I betragtning 94 til den anfægtede beslutning har Kommissionen fremført følgende plan:

»[Den] skal [...] undersøge, om Crédit mutuel kan have modtaget statsmidler i forbindelse med 1) skattefordelen for sparerne, 2) provisionen [...], 3) afkastet af placering [i øvrige] almennyttige formål og 4) de eventuelle indirekte fordele og omkostninger ved Livret bleu-ordningen.«

- 94 Hvad angår for det første skattebegunstigelsen anføres det i den anfægtede beslutning, at ordningen indebærer anvendelse af statsmidler og mere gunstige regler for sparerne i forhold til den normale situation, og at der er en omkostning for staten. Kommissionen har videre i betragtning 96 til den anfægtede beslutning anført følgende:

»Denne støtte kommer de enkelte forbrugere direkte til gode og ikke banken, og Crédit mutuel kan derfor ikke betragtes som den direkte modtager af den fiskale støtte. Denne fiskale støtte af social karakter er imidlertid knyttet til et produkt, der kun distribueres af én bestemt aktør, nemlig Crédit mutuel. Støtten opfylder derfor ikke den i artikel 87, stk. 2, litra a), [EF] fastsatte betingelse for forenelighed med fællesmarkedet. Der står her, at det er en forudsætning, at støtten »ydes uden forskelsbehandling med hensyn til varernes oprindelse«.«

- 95 Undersøgelsen gør det ikke muligt klart at afgøre, om Kommissionen har betragtet skattebegunstigelsen som en overførsel af statsmidler til fordel for Crédit mutuel. En sådan fortolkning af den anfægtede beslutning kan imidlertid ikke udelukkes, da det ikke er nødvendigt for at konstatere, at der er en indgriben med statsmidler til fordel for en virksomhed, at denne er den direkte modtager. Det fremgår således af artikel 87, stk. 2, litra a), EF, at støtte af social karakter til enkelte forbrugere kan falde inden for anvendelsesområdet af artikel 87, stk. 1, EF. En medlemsstats afståelse fra at opkræve skatter kan på samme måde indebære en indirekte overførsel af statsmidler, som kan kvalificeres som støtte til fordel for andre økonomiske operatører end dem, som skattefordelen var rettet direkte til (Domstolens dom af 19.9.2000, sag C-156/98, Tyskland mod Kommissionen Sml. I, s. 6857, præmis 24-28).
- 96 Den anfægtede beslutning er således tvetydig for så vidt angår kvalifikationen af skattebegunstigelsen henset til kriteriet om statsmidler.
- 97 Kommissionen har for det andet undersøgt »Crédit mutuels forpligtelser af almenyttig karakter« og har i betragtning 98 til den anfægtede beslutning anført følgende:

»Crédit mutuels distribution af Livret bleu har været forbundet med ganske bestemte rettigheder og forpligtelser. Rettighederne består i eneret til at distribuere Livret bleu og [provisionen]. Forpligtelserne vedrører placeringen af indskuddene på Livret bleu. Disse forpligtelser har ændret sig i tidens løb [...]. I dag centraliseres hele indeståendet hos CDC, som for dette centraliserede indestående betaler Crédit mutuel et beløb svarende til den bruttorentesats, de offentlige myndigheder har bestemt, sparerne skal have, plus en provision på 1,3%. Man skal være opmærksom på, at eftersom CDC er en offentlig virksomhed, der anvender offentlige midler til varetagelsen af almenyttige opgaver, bør provisionen betragtes som statsmidler.

Renterne udbetales til sparerne, og Crédit mutuel får således kun provisionen. Denne provision hænger nøje sammen med de forpligtelser af almennyttig karakter, der er pålagt Crédit mutuel, og finansieres således i sidste ende af staten.«

- 98 Provisionen kvalificeres således klart som statsmidler.
- 99 For det tredje har Kommissionen vedrørende afkastet på placeringer i øvrige almennyttige formål anført følgende i betragtning 99 til den anfægtede beslutning:

»På grundlag af de afgivne oplysninger, kombinationen af disse placeringers obligatoriske karakter og det forhold, at rentevilkårene var reguleret af staten og ikke frit bestemt af markedet, må disse placeringer i [øvrige] almennyttige formål anses for at være en integrerende del af Livret bleu-ordningen. Det vil senere blive påvist, at disse regulerede villkår gav Crédit mutuel mulighed for at opnå et meget stort afkast af dette engagement. Definitionen af disse placeringer i [øvrige] almennyttige formål blev ændret ved anordningen af 27. september 1991: Herefter skulle midlerne udelukkende anvendes til lån til finansiering af socialt boligbyggeri og forvaltes af CDC [...]. Det var dog først langsomt i løbet af 1990'erne, at disse nye anvendelsesformål trådte i stedet for de tidligere. Det var kun nye indskud på Livret bleu, der umiddelbart og i fuldt omfang blev anvendt til sådanne formål allerede fra 1991.«

- 100 Herefter bemærkes, at Kommissionen ikke udtrykkeligt har kvalificeret afkastet på placeringer i øvrige almennyttige formål som statsmidler. En sådan kvalifikation forekommer imidlertid ikke udelukket. Betydningen i denne sammenhæng af bemærkningen om, at »placeringer i [øvrige] almennyttige formål [må] anses for at være en integrerende del af Livret bleu-ordningen«, er ikke klar henset til, at en lignende bemærkning i betragtning 98 til den anfægtede beslutning blev anvendt som argument for, at provisionen blev finansieret af staten (jf. præmis 97 ovenfor).

- 101 Resultatet af undersøgelsen i den anfægtede beslutning af spørgsmålet, om de indtægter, Crédit mutuel havde haft i forbindelse med administrationen af placeringerne i øvrige almenyttige formål, udgjorde en overførsel af statsmidler, er således tvetydig.
- 102 Hvad angår for det fjerde undersøgelsen af de eventuelle indirekte fordele og omkostninger ved Livret bleu-ordningen, som nævnes i betragtning 94 til den anfægtede beslutning, bemærkes, at denne undersøgelse ikke forekommer i dette afsnit af beslutningen. Betragtninger vedrørende indirekte fordele og omkostninger ved Livret bleu-ordningen findes derimod dels i afsnittet vedrørende vurderingen af statsstøttens størrelse, navnlig betragtning 119-127, hvor Kommissionen undersøger de eventuelle »afledte virkninger af slagvareeffekten« af Livret bleu, og dels i afsnittet vedrørende støttens forenelighed med traktaten, særligt i betragtning 190-194 vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt Crédit mutuel var forpligtet til at opretholde kasser i landzoner. Der er imidlertid ikke gennemført nogen undersøgelse af de eventuelle indirekte virkninger i forbindelse med betingelsen om statsmidler.
- 103 Sammenfattende må det fastslås, at selv om undersøgelsen af spørgsmålet om statsmidler i den anfægtede beslutning er klar for så vidt angår provisionen, er den tvetydig for så vidt angår kvalifikationen af skattebegunstigelsen og afkastet på placeringerne i øvrige almenyttige formål samt ufuldstændig for så vidt angår de øvrige fordele, som undersøgelsen tilsigtede at omhandle.

— Undersøgelsen af konkurrencefordelen

- 104 Den anfægtede beslutnings punkt V.3 med overskriften »Konkurrencefordelen« indeholder kun betragtning 100, som er gengivet ovenfor i præmis 18.

- 105 I nævnte punkt af den anfægtede beslutning anføres blot det kriterium, Kommissionen har til hensigt at lægge til grund ved afgørelsen af, om der foreligger en konkurrencefordel i sagen, og således, om tredje og fjerde betingelse i artikel 87, stk. 1, EF, som er gengivet i dommens præmis 77, er opfyldt. Det må understreges, at dette kriterium i betragtning 100 til den anfægtede beslutning alene er defineret i forbindelse med provisionen og ikke nævner nogen andre foranstaltninger ved Livret bleu-ordningen.
- 106 Undersøgelsen af disse to betingelser vedrørende dels den fordel, der er tildelt støttemodtageren, dels spørgsmålet, om den undersøgte foranstaltning fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencen, findes ligeledes i punkt V.4 i den anfægtede beslutning med overskriften »Beregning af statsstøttens størrelse«, som omfatter betragtning 101-181. Disse betragtninger er for deres del heller ikke særlig klare for så vidt angår spørgsmålet, om udbetalingen af provisionen er den eneste foranstaltning, der er taget i betragtning som en konkurrencefordel til Crédit mutuel, eller om andre foranstaltninger indført inden for rammerne af Livret bleu-ordningen ligeledes har spillet en rolle.
- 107 Kommissionen har for det første defineret »beregningen af samtlige indtægter og udgifter ved Livret bleu-ordningen« og har i den forbindelse præciseret følgende i betragtning 103 til den anfægtede beslutning:

»Den finansielle ordning vedrørende Crédit mutuels Livret bleu skal vurderes på baggrund af den samlede økonomi ved denne opsparingsordning, dvs. at der skal tages hensyn til samtlige omkostninger og fordele ved ordningen, navnlig det direkte udbytte af genplaceringen af de indskud, Crédit mutuel modtager i sin egenskab af distributør af dette skattebegunstigede opsparingsprodukt.«

- 108 Denne forklaring giver indtryk af, at skattebegunstigelsen af Livret bleu er taget i betragtning ved afgørelsen af, om ordningen har givet Crédit mutuel en fordel.

- 109 Antagelsen om, at skattebegunstigelsen er taget i betragtning, bekræftes af betragtning 108, hvorefter »[i]ndskuddene på Livret bleu har betydet, at Crédit mutuel har kunnet disponere over midler på mere fordelagtige vilkår, end hvis der var tale om simpel refinansiering på kapitalmarkederne«. I betragtning 111 har Kommissionen endvidere anført, at »omkostningerne ved [...] midler« stammende fra Livret bleu »adskiller sig fra normale markedsomkostninger«. Betragtning 117 nævner »de særlige forhold ved modtagelse af denne form for indskud«. På linje hermed begrundes betragtning 175 medtagelsen af ikke-obligatoriske placeringer med, at de er »baseret på nogle bestemte midler, nemlig de indskud, Crédit mutuel har modtaget takket være sin eneret på distributionen af Livret bleu«. Det anføres ligeledes i samme betragtning, at »[h]avde der været tale om konkurrencemæssige markedsvilkår, ville Crédit mutuel sandsynligvis ikke have kunnet skaffe sig sådanne midler til samme pris«.
- 110 De citerede passager er tvetydige med hensyn til definitionen af den eller de foranstaltninger, der ligger til grund for de konkurrencefordele, som er tildelt Crédit mutuel.
- 111 Kommissionens forklaring om, at der må sondres mellem på den ene side begrebet »konkurrencefordel, som stammer fra en overkompensation af omkostningerne ved varetagelsen af opgaven af almennyttig karakter«, og på den anden side begrebet »de økonomiske fordele«, der er taget i betragtning ved den samlede opgørelse over Livret bleu, som skulle påvise en overkompensation, giver ikke den nødvendige klarhed.
- 112 Flere af de passager i den anfægtede beslutning, hvor der er tale om fordele, særligt betragtning 106, 107, 180 og 198, kan forstås som en henvisning til de økonomiske fordele, der er taget i betragtning ved den samlede opgørelse. Derimod henviser den anfægtede beslutning, hvor den flere steder, særligt betragtning 108, 111 og 175, anfører, at Crédit mutuel har opnået midler under betingelser, der er mere fordelagtige end markedsvilkårene, til konkurrencefordele, som er et resultat af Livret bleu-ordningen, og ikke alene til en økonomisk fordel, der skal tages i betragtning ved den samlede opgørelse af ordningen.

- 113 Kommissionen har i denne forbindelse under retsmødet bekræftet, at den ikke har udledt nogen juridiske konsekvenser af andre forhold end provisionen. Hvis det antages, at dette synspunkt er korrekt, skaber den omstændighed, at der flere steder i den anfægtede beslutning nævnes »fordele«, som i sidste ende ikke tages i betragtning med henblik på identifikationen af støtte, uden at der dog gøres udtrykkeligt opmærksom herpå, imidlertid en forvirring, som vanskeliggør forståelsen af den anfægtede beslutning på dette punkt.
- 114 Synspunktet om, at alene provisionen er taget i betragtning, er endvidere ikke i overensstemmelse med den undersøgelse, der er foretaget i betragtning 119-127 i den anfægtede beslutning, af »de afledte virkninger af slagvareeffekten«, som Livret bleu-ordningen havde, og som klagerne har henvist til. Klagerne er af den opfattelse, at enedistributionsretten til et opsparingsprodukt, der er attraktivt på grund af sin skattebegunstigelse, gør det muligt for Crédit mutuel at tiltrække og fastholde en kundekreds, som netværket efterfølgende kan tilbyde andre produkter eller bankydelse. Kommissionen har i betragtning 126 og 127 til den anfægtede beslutning anført, at den ikke har taget disse virkninger i betragtning inden for rammerne af den anfægtede beslutning, da det ikke har været muligt at vurdere den præcise finansielle betydning heraf. Disse »afledte virkninger« af Livret bleu har imidlertid ingen forbindelse med udbetalingen af provisionen, men er alene forbundet med retten til distributionen af et skattebegünstiget opsparingsprodukt. Undersøgelsen af sådanne virkninger medvirker således til at skabe et indtryk af, at enedistributionsretten og skattebegünstigelsen er del af de foranstaltninger, som udgør den støtte, der er konstateret i den anfægtede beslutning. Det er korrekt, at Kommissionen er forpligtet til at tage stilling til de af klagerne fremførte argumenter herom, og det er uundgåeligt, at den herved tager stilling til andre foranstaltninger end provisionen. For at undgå, at den anfægtede beslutning bliver forstået således, at Kommissionen har betragtet disse foranstaltninger som medvirkende ved tildelingen af den anfægtede støtte, er det imidlertid mere nødvendigt, at Kommissionen klart angiver, at alene provisionen blev betragtet som medvirkende til støtten, hvis dette var Kommissionens holdning.
- 115 Det indtryk, at provisionen ikke var den eneste foranstaltning, der blev taget i betragtning som støtte tildelt Crédit mutuel, forstærkes yderligere af resultatet af undersøgelsen af støttens størrelse i punkt V.4 i den anfægtede beslutning. Det kan i denne forbindelse være nyttigt at udfylde tabellen over driftsresultatet for Livret

bleu, som er gengivet i denne doms præmis 21, med de tal, der vedrører provisionen, og som parterne har fremlagt efter anmodning fra Retten:

Fortjeneste	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	Kumu- leret
Provision	10	60	110	240	390	490	540	780	2 620
Midler centraliseret hos CDC	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	- 399
[Øvrige] almennyttige formål	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	2 592
Ikke-obligatoriske placeringer	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	- 1 119
Ikke-kapitaliseret støtte	1 096	505	301	- 471	- 135	- 87	- 156	20	1 074

116 Denne tabel bekræfter sagsøgerens synspunkt om, at størrelsen af den støtte, der er konstateret i den anfægtede beslutning, hovedsageligt kan forklares med, at Crédit mutuels indtægter mellem 1991 og 1993 er taget i betragtning, på et tidspunkt, hvor provisionen endnu ikke bidrog med noget væsentligt bidrag til driftsresultatet for Livret bleu, mens overskuddet ved Livret bleu for størstedelens vedkommende stammer fra indtægter ved placeringer i øvrige almennyttige formål.

117 Misforholdet mellem støttens størrelse i disse år og størrelsen af den provision, der er udbetalt i denne periode, er slående og virker svær at retfærdiggøre ved første øjekast, hvis støtten virkelig alene stammer fra denne provision, uden at andre foranstaltninger, som tidligere er indført inden for rammerne af Livret bleu-ordningen, er taget i betragtning i denne forbindelse. Herefter giver undersøgelsen af

konkurrencefordelen, således som den fremgår af den anfægtede beslutning, ikke mulighed for at bekræfte Kommissionens synspunkt om, at alene provisionen er blevet kvalificeret som støtte.

- 118 Da Kommissionen ikke i den anfægtede beslutning klart har udtrykt sin holdning vedrørende identifikationen af de foranstaltninger, der har bidraget til den anfægtede støtte til Crédit mutuel, er Retten ikke i stand til at udøve sin prøvelsesret vedrørende den anfægtede beslutnings vurdering af Livret bleu-ordningen.
- 119 Kommissionens ræsonnement i den anfægtede beslutning kan endvidere ikke udelukke den mulighed, som sagsøgeren har gjort gældende, at den anfægtede beslutning i realiteten omhandler to potentielle støtteforanstaltninger tildelt i henholdsvis 1975 og i 1991, uden klart at sondre mellem dem i sin analyse.
- 120 Det skal tilføjes, at Kommissionen ikke i sin undersøgelse har kunnet tage hensyn til de præciseringer vedrørende statslige foranstaltninger, der tilsigter at kompensere for udgifter forbundet med udførelsen af opgaver af offentlig interesse, som Domstolen er fremkommet med efter vedtagelsen af den anfægtede beslutning, navnlig i dommen i sagen Altmarm Trans og Regierungspräsidium Magdeburg, nævnt ovenfor i præmis 77. Selv om visse svagheder i beskrivelsen af begrundelsen for den anfægtede beslutning kan forklares af den omstændighed, at Kommissionen endnu ikke på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning havde kunnet drage fordel af de oplysninger, som følger af denne retspraksis, er det imidlertid vigtigt — henset til sagens kompleksitet — at Kommissionens ræsonnement fremstår med en særlig klarhed for så vidt angår identifikationen og vurderingen af de foranstaltninger, der har bidraget til den anfægtede støtte tildelt Crédit mutuel.
- 121 Det fremgår af de foregående bemærkninger, at begrundelsen for den anfægtede beslutning i sin helhed ikke gør det muligt at afgøre, om Kommissionen, ud over provisionen, skattebegunstigelsen, enedistributionsretten og betingelserne for afkast på placeringer i øvrige almennyttige formål, har taget andre foranstaltninger i betragtning som bidrag til den anfægtede støtte tildelt Crédit mutuel eller ej.

- 122 Herefter er den anfægtede beslutning ikke tilstrækkeligt begrundet for så vidt angår identifikationen af de foranstaltninger, der kvalificeres som støtte.
- 123 Kommissionen har under sagen anført, at i henhold til den anfægtede beslutning er det alene provisionen, der udgør den anfægtede støtte. Det må imidlertid bemærkes, at dette ræsonnement, som er fremført af Kommissionens befuldmægtigede for Retten, imidlertid ikke fremgår af den anfægtede beslutning og er i strid med adskillige passager i betragtningerne til beslutningen, som er undersøgt ovenfor.
- 124 Som Domstolen imidlertid har fastslået i sin dom af 15. juni 1994 (sag C-137/92 P, Kommissionen mod BASF m.fl., Sml. I, s. 2555, præmis 66, 67 og 68), udgør den dispositive del af en beslutning, der skal begrundes i medfør af traktatens artikel 190, og dens begrundelse et udeleligt hele, hvorfor det i medfør af princippet om kollegiale organer udelukkende tilkommer Kommissionen som kollegial enhed samtidig at vedtage begge dele, og enhver ændring af begrundelsen ud over rent ortografiske eller grammatiske ændringer henhører under den kollegiale enheds enekompetence.
- 125 Disse betragtninger ud fra princippet om kollegiale organer er lige så relevante for den i nærværende sag anfægtede beslutning, der også skulle begrundes i medfør af artikel 253 EF, og i hvilken Kommissionen som kollegium udøvede den skønsbeføjelse i medfør af artikel 88 EF, der tilkommer den til at tage stilling til statsstøttes forenelighed med fællesmarkedet.
- 126 Herefter kan den af Kommissionens befuldmægtigede for retten fremførte argumentation ikke rette op på den utilstrækkelige begrundelse af den anfægtede beslutning (jf. i denne retning Domstolens dom af 24.10.1996, forenede sager C-329/93, C-62/95 og C-63/95, Tyskland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5151, præmis 47 og 48, og Rettens dom af 25.6.1998, forenede sager T-371/94 og T-394/94, British Airways m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2405, præmis 116-119).

- 127 Herefter skal den anfægtede beslutning annulleres, uden at der er grund til at tage stilling til sagsøgerens øvrige anbringender.

Sagens omkostninger

- 128 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Kommissionen har tabt sagen og bør derfor pålægges, ud over sine egne omkostninger, at betale sagsøgerens omkostninger i overensstemmelse med dennes påstand herom.
- 129 Den Franske Republik, der har intervenseret i sagen, bør bære sine egne omkostninger, jf. procesreglementets artikel 87, stk. 4, første afsnit.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Anden Udvidede Afdeling)

- 1) Kommissionens beslutning 2003/216/EF af 15. januar 2002 om Frankrigs statsstøtte til Crédit mutuel annulleres.**

- 2) **Kommissionen bærer sine egne omkostninger og betaler sagsøgerens omkostninger.**

- 3) **Den Franske Republik bærer sine egne omkostninger.**

Pirrung

Tiili

Meij

Vilaras

Forwood

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 18. januar 2005.

H. Jung

Justitssekretær

J. Pirrung

Afdelingsformand

Indhold

Sagens baggrund	II - 147
Crédit mutuel	II - 148
Opsparingsordningen Livret bleu	II - 148
Den administrative procedure	II - 151
Den anfægtede beslutning	II - 152
Retsforhandlinger og parternes påstande	II - 158
Retlige bemærkninger	II - 159
Indledende bemærkninger	II - 159
Den anfægtede beslutnings begrundelse vedrørende identifikation af støtten	II - 160
Parternes argumenter	II - 160
— Identifikation af den foranstaltning, der har udgjort en fordel	II - 161
— Identifikation af statsmidlerne	II - 166
— Kvalifikationen af Livret bleu-ordningen som ny støtte ved indførelsen i 1975	II - 167
Rettens bemærkninger	II - 169
— Den anfægtede beslutnings dispositive del og »konklusion«	II - 170
— Undersøgelse af statsstøttebegrebet	II - 172
— Undersøgelse af konkurrencefordrejningen og påvirkningen af samhandelen	II - 173
— Undersøgelsen af statsmidlerne	II - 177
— Undersøgelsen af konkurrencefordelen	II - 180
Sagens omkostninger	II - 187